

Kenniscentrum Phrenos 2016-2020

Bijdragen aan een derde meer herstel

Herstel

Het begrip herstel verwijst naar persoonlijke processen die mensen doormaken als zij, ondanks de vaak desastreuze gevolgen van hun aandoening, hun leven weer oppakken. Een herstellende cliënt krijgt hoop, verandert zijn zelfbeeld, verzamelt moed, formuleert wensen en herwint zijn geloof in eigen kunnen. In het herstelproces openbaart zich gaandeweg de innerlijke ruimte van keuzemogelijkheden buiten de diagnose, behandeling en ontwrichting om. Herstel kent meerdere dimensies: herstel van gezondheid, functioneel herstel, herstel van persoonlijke identiteit en van maatschappelijk functioneren.

Herstel betekent dus zowel stabilisatie en afname van symptomen, als het hervinden van de persoonlijke balans en de mogelijkheden tot een vervullend leven in de samenleving.

Mensen met ernstige psychische aandoeningen hebben dezelfde levenswensen als andere burgers, maar verkeren doorgaans in een nadelige positie om hun wensen te realiseren. Ze hebben bijvoorbeeld achterstanden in lichamelijke gezondheid, behandeling, veiligheid, inkomen, arbeid en relaties.

Kenniscentrum Phrenos wil er aan werken dat de *ernstige en blijvende gevolgen* die een psychische aandoening nu vaak heeft in het leven van de betrokkenen (denk aan stigma, somatische ziekten, functionele beperkingen, werkloosheid, demoralisatie en sociaal isolement) tot een minimum beperkt blijven.

Een derde meer herstel

In het plan van aanpak *Over de brug* (2014) staat de ambitie dat in 2025 een derde van de doelgroep herstel van identiteit, gezondheid en participatie bereikt moet hebben. In deze brochure geven we aan wat Phrenos de komende jaren (2016 – 2020) wil doen om dit te helpen verwezenlijken. Phrenos draagt door kennisontwikkeling, -verspreiding en -toepassing, alsmede via beleidsbeïnvloeding, eraan bij dat:

1. mensen met ernstige psychische aandoeningen met succes aan hun persoonlijk herstel kunnen werken;
2. zij ter bevordering van hun psychische én lichamelijke herstel de best mogelijke behandeling en zorg ontvangen;
3. zij de gelegenheid krijgen om op de gebieden wonen, werken, leren en sociale contacten volop aan de samenleving deel te nemen;
4. cliënten én hun naasten samenhang en continuïteit ervaren in alle behandel- en andere herstelondersteunende activiteiten;
5. er gewerkt wordt aan het voorkómen van ernstige psychische aandoeningen.

Veranderingen in de zorg

In Nederland zijn er tal van initiatieven om de zorg toegankelijker te maken en herstel te bevorderen. Denk aan De nieuwe GGZ, Herstel voor iedereen, High Intensive Care, herstelacademies, zelfregiecentra, enzovoort. Deelnemende instellingen van Phrenos zijn hier vaak bij betrokken. Kenniscentrum Phrenos ondersteunt en versterkt deze initiatieven als adviseur, en facilitator van netwerken.

Over de brug. Plan van aanpak voor behandeling, begeleiding en ondersteuning bij ernstige psychische aandoeningen. Utrecht: Kenniscentrum Phrenos, 2014.

Werken aan persoonlijk herstel

Bij herstel gaat het erom wat cliënten zelf doen, alleen en met elkaar, om hun leven een goede wending te geven. Phrenos versterkt dit door kennisontwikkeling en -toepassing over herstel- en empowermentbevorderende activiteiten voor en door de doelgroep zelf. Hierbij betrekken we ook het kennisdomein van existentie en zingeving.

Werkplaats Herstelondersteuning

In de Werkplaats Herstelondersteuning zijn zeven instellingen samen met Phrenos verenigd. De Werkplaats houdt zich onder andere bezig met de positionering en ontwikkeling van de herstelacademies in Nederland. Dit sluit aan bij *Over de brug*, dat een centrale rol voor herstelacademies in een regionaal netwerk van zorg en ondersteuning aanbeveelt. Ook is er grote belangstelling voor de Finse methode Open Dialogue die in de Londense praktijk is ontwikkeld tot Peer-supported Open Dialogue: goede zorg verlenen vanuit een 'open betekenisgeving'. Maar de werkplaats is vooral een broed- en leerplaats voor goede praktijken.

Wellness Recovery Action Plan (WRAP)

WRAP is een niet aan diagnoses gebonden zelfhulpinstrument dat mensen een handvat biedt in hun herstelproces. Door de scholing tot WRAP-facilitators kunnen ervaringsdeskundigen hun onderscheidende inzet vormgeven. Phrenos organiseert na- en bijscholingen voor WRAP-facilitators. De komende jaren willen we implementatie- en effectonderzoek doen om meer inzicht te krijgen in de WRAP-praktijk.

Ervaringsdeskundigheid

Phrenos blijft werken aan betere condities voor ervaringsdeskundigheid in de (F-ACT)-praktijk, een goede bekostiging van ervaringsdeskundigen en een geaccrediteerde opleiding.

Familie-Ervaringsdeskundigheid

In het platform Familie-Ervaringsdeskundigheid (FED) komen familie-ervaringsdeskundigen bijeen om hun inzet en deskundigheid verder te ontwikkelen.

Innovatieve ontwikkelingen

We volgen de ontwikkelingen rond het concept resource groups – een door de cliënt samengestelde groep mensen (familie, vrienden, hulpverleners enz.) die voor continuïteit in de ondersteuning zorgen. Bij enige GGZ-instellingen zijn de eerste praktijken van start gegaan; er wordt gewerkt aan modelontwikkeling en aan een multisite-effectstudie.

Onder de noemer ART (Actief heRstel in de Triade) is een verbindend, en inspirerend kader voor de langdurige woonzorg ontwikkeld. Phrenos heeft hieraan bijgedragen en ondersteunt de implementatie van het ART-concept in Nederland.

In het platform Rehabilitatie en Ouderen staat herstelondersteuning bij ouderen met psychiatrische problematiek centraal. Een pilot over zingeving is in voorbereiding.

Herstellen doe je Zelf

Phrenos zorgt voor de uitgave van het materiaal van de bewezen effectieve zelfhulpcursus Herstellen Doe je Zelf en ondersteunt de uitvoering en verdere ontwikkeling ervan in een landelijk netwerk.

Werken aan samenhangende goed georganiseerde lokale zorgnetwerken

De transities in de zorg leiden tot een grotere behoefte aan zorg en ondersteuning in de samenleving, dicht bij huis. Omdat de problemen van mensen met ernstige psychische aandoeningen veel aspecten van het leven betreffen (gezondheid, huisvesting, inkomen werk en relaties) is gecoördineerde ondersteuning vanuit meerdere sectoren noodzakelijk. Kenniscentrum Phrenos steekt daarom veel energie in een goede samenhang in het zorg- en ondersteuningsaanbod. Dit gebeurt bijvoorbeeld door de Generieke module Ernstige Psychische Aandoeningen te maken. Ook participeert Phrenos in de ontwikkeling van andere modules en zorgstandaarden.

Phrenos en het bureau AEF ontwikkelden de Wegwijzer GGZ-Wmo in opdracht van de VNG en GGZ Nederland en organiseren trainingen in het gebruik van deze wegwijzer. Om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van het zorg- en onder-

steuningsaanbod participeert Phrenos in de Erkeningscommissie Langdurige GGZ waarin de kwaliteit van psychosociale interventies voor de doelgroep wordt beoordeeld.

Ook werkt Phrenos mee aan de doorontwikkeling van het F-ACT-model, met aandacht voor de rol van resource groups, het verhogen van het rehabilitatiegehalte van F-ACT en de integratie met zorg voor mensen met comorbide problematiek (verslaving, verstandelijke beperking).

Over enige jaren voert Phrenos opnieuw een quick scan uit om na te gaan in welke mate de Zorgstandaard Psychose in Nederland is geïmplementeerd.

Werken aan maatschappelijk herstel

Willen mensen met psychische aandoeningen mee kunnen doen in de samenleving, dan hebben zij vaak behoefte aan activiteiten die hun zelfachting en competenties versterken en hen met andere burgers in contact brengen. Tegenwoordig gaat de aandacht uit naar betaald werk of studie, die aanzienlijk kunnen bijdragen aan de (psychische) gezondheid en kwaliteit van leven. Maar veel cliënten willen (nog) geen reguliere baan of studie. Daarom is kennisontwikkeling over dagbesteding ook nodig.

Individuele Plaatsing en Steun

IPS (Individuele Plaatsing en Steun) is een bewezen effectieve methode om cliënten naar en in reguliere arbeid en onderwijs te begeleiden. De vraag naar IPS-scholing, -implementatie- ondersteuning en -modeltrouwmetingen neemt toe. Phrenos blijft zich inspannen voor een goede landelijke spreiding, toegankelijkheid en adequate financiering. In 2016 wordt een toolkit IPS opgeleverd: www.werkenmetIPS.nl. De uitbreiding van IPS naar opleidingen zal aandacht krijgen, onder andere in de afstemming met een aantal Europese landen. CORAL is als integraal onderdeel van IPS opgenomen. Deze interventie ondersteunt cliënten bij de vraag hoe open zij over hun aandoening kunnen zijn op hun werk. Ter versterking van de activiteiten wordt de praktische, wetenschappelijke en ervaringskennis gebundeld in een Handboek IPS (2017).

Werken aan goede behandeling en ondersteuning voor psychische én lichamelijke gezondheid

Idealiter krijgen mensen met ernstige psychische aandoeningen bewezen effectieve behandelingen, denken zij mee over hun eigen behandeling, begeleiding en ondersteuning (shared decision making) en wordt dit ondersteund door Routine Outcome Monitoring.

Publicaties en congressen

Phrenos verspreidt kennis in de vorm van publicaties, zoals het *Handboek Vroege Psychose*, cursussen over vroegdetectie en vroegbehandeling, congressen, zoals het Phrenos Psychose-congres, en andere studiebijeenkomsten, zoals de Masterclass Rehabilitatieonderzoek.

Richtlijnontwikkeling

Samen met het Trimbos-instituut werkt Phrenos aan de Generieke module Ernstige Psychische Aandoeningen en de daarmee verbonden Leidraad Ernstige Psychische Aandoeningen voor psychiaters (NVvP). Belangrijk daarbij is de implementatie van goede zorg in de dagelijkse praktijk. Dit geldt ook voor de Module Vroege Psychose.

Dagbesteding, relaties en wonen

De thema's dagbesteding, relaties en wonen zijn opgenomen in het landelijke aanjaagprogramma Nieuwe wegen met GGZ en Opvang. Samenwerking in de keten inclusief de gemeenten is een essentiële voorwaarde bij een succesvolle implementatie. Verder staan huisvesting en woonbegeleiding centraal in het volgende *Jaarboek Participatie* dat samen met de RIBW-Alliantie tot stand zal komen.

Destigmatisering

Phrenos spant zich in voor destigmatisering van mensen met (ernstige) psychische aandoeningen. Zo heeft Phrenos de projectleiding voor het ontwikkelen van de Generieke module Destigmatisering. Deze gaat over het tegengaan van publiek stigma, zelfstigma én stigma binnen de hulpverlening. Begin 2016 brachten we het eerste Nederlandse *Handboek destigmatisering bij psychische aandoeningen* uit. Phrenos stimuleert een landelijk kennisconsortium, omdat in Nederland nog relatief weinig stigmaonderzoek plaatsvindt. Deelnemers maken zich sterk voor stigmaonderzoek en de urgentie en relevantie hiervan voor de praktijk.

Innovatie

In nauwe samenwerking met onder andere F-ACT Nederland en de Stichting HIC zet Phrenos zich in om verspreiding te stimuleren van integrale behandeling in ambulante teams en de klinische zorg in High Intensive Care (HIC)-afdelingen. Ook is er aandacht voor innovatieve benaderingen in de behandeling, zoals nieuwe vormen van suicidepreventie en *Open Dialogue*.

Routine Outcome Monitoring EPA

De landelijke Expertgroep ROM EPA, onder voorzitterschap van Phrenos, doet voorstellen voor een uitkomstmaat waarmee de mate van herstel op het persoonlijke, maatschappelijke en gezondheidsvlak routinematig kan worden vastgesteld.

Onderzoek

Bovendien wil Phrenos meer kennis ontwikkelen over het toevoegen van behandelinterventies aan rehabilitatieprogramma's, zoals nu gebeurt in de effectstudie naar IPS en cognitieve remediatie in vroege psychoseteams.

Met het oog op geïntegreerde behandeling van verslaving en ernstige psychische aandoeningen ontwikkelen Kenniscentrum Phrenos en het kenniscentrum Resultaten Scoren tijdens een invitation conference een gezamenlijke kennisagenda.

Onder ‘Preventie van ernstige psychische aandoeningen’ rekenen we het voorkomen van ernstige terugval bij mensen die al een ernstige psychische aandoening hebben. Mensen die tijdens hun behandeling ondersteuning krijgen voor hun persoonlijk herstel en deelname aan de maatschappij, voelen zich beter en vallen minder vaak terug. Deze geïntegreerde aanpak moet dus ook leidend zijn in de behandeling van mensen met psychische aandoeningen waarbij het predicaat ‘ernstig’ nog niet aan de orde is.

Als typische netwerkorganisatie opereert Kenniscentrum Phrenos in een netwerk van vele partijen; deelnemende instellingen, belangenorganisaties van cliënten en naastbetrokkenen, universiteiten en andere kennisinstituten, gemeenten, VNG, UWV, landelijke overheid, beroepsverenigingen, ZonMw en andere financierende instanties, GGZ Nederland, RIBW Alliantie en de Federatie Opvang, zorgverzekeraars en opleidingsinstituten en Internationale samenwerkingspartners.

Dit is een uitgave van
Kenniscentrum Phrenos,
mei 2016

Jaap van Weeghel,
Jeanne Nitsche

Kristien Harmsen

Studio aan de Werf

Kenniscentrum Phrenos
Da Costakade 45
3521 VS Utrecht
Postbus 1203
3500 BE Utrecht
030 293 16 26
kcp@kcphrenos.nl
www.kenniscentrumphrenos.nl